

УДК 316:378.4-057.87

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.3.6>**Марина ЯКОВЕНКО**

доктор філософських наук, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», mlyakov07@gmail.com
ORCID: 0009-0006-1595-9048

Тетяна НЕЛЬГА

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», tanielnelga@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8794-0211

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИБОРІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ)

У статті досліджується ряд проблем професійного становлення студентів, що відповідають запитам сьогодення. Розглядаються перспективи реалізації щодо професійної діяльності студентства та вторинна реалізація їх трудової діяльності, які відбуваються в умовах соціальної, політичної, економічної нестабільності.

Проаналізовано чинники впливу на вибір спеціальності та навчального закладу, а також значущість конкретних чинників при виборі місця роботи. Висвітлено думки студентів про важливість вищої освіти у пошуку очікуваної роботи, залежність працевлаштування від навчального закладу, який закінчено найкращі варіанти та , регіональну специфіку сучасного пошуку роботи тощо.

Запропоновано до розгляду форми прийнятності співпраці сучасних молодих людей з організацією/фірмою та їх плани щодо діяльності після закінчення вищого навчального закладу. Звертається увага на локацію щодо потенційної професійної реалізації студентів. З огляду на складні процеси, що відбуваються в країні, акцентовано увагу на форми підтримки держави у працевлаштуванні молодих фахівців.

Стаття побудована на аналізі даних двох соціологічних досліджень, проведених одночасно авторами даної статті в травні 2024 року серед студентів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ) з метою визначити першорядні чинники процесу ствердження студентів у якості фахівця протягом навчання в академії. Ряд інформаційних блоків інструментарію було розроблено співставно. Представлені дослідження були проведені методом роздавального анкетування серед студентів молодших курсів МАУП, що охоплюють напрями підготовки з технічних, природничих, гуманітарних та соціальних наук.

Ключові слова: студентська молодь, соціологічне дослідження, чинники вибору, трудові наміри, вторинна зайнятість студентів, заклад вищої освіти.

Maryna YAKOVENKO, Tetiana NELHA. PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE CHOICE OF STUDENT YOUTH (SOCIOLOGICAL ANALYSIS)

The article examines a number of problems of students' professional development that meet the needs of today. The prospects for the implementation of students' professional activities and the secondary implementation of their labor activities, which take place in conditions of social, political, and economic instability, are considered.

The factors influencing the choice of specialty and educational institution, as well as the significance of specific factors in choosing a place of work, are analyzed. Students' opinions about the importance of higher education in finding the expected job, the dependence of employment on the educational institution that has completed the best options and the regional specifics of modern job search, etc., are highlighted.

It is proposed to consider the forms of acceptability of cooperation of modern young people with an organization/firm and their plans for activities after graduating from a higher educational institution. Attention is paid to the location regarding the potential professional realization of students. Taking into account the complex processes taking place in the country, attention is focused on the forms of state support in the employment of young specialists.

The article is based on the analysis of data from two sociological studies conducted simultaneously by the authors of this article in May 2024 among students of the Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv) in order to determine the primary factors in the process of approving students as a specialist during their studies at the Academy. A number of information blocks of the toolkit were developed comparatively. The presented research was conducted by the method of distribution questionnaire among junior students of IAPM, covering the areas of training in technical, natural, humanitarian and social sciences.

Key words: student youth, sociological research, selection factors, labor intentions, secondary employment of students, higher education institution.

Постановка проблеми. Сучасний світ, що розвивається надто швидко з часів становлення інформаційної культури, робить виклик теперішнім і наступним поколінням у різних сферах їх життєдіяльності. Цей виклик стосується і ефективної інтеграції молоді в сучасне професійне середовище.

Царина вищої освіти, в межах якої відбувається процес становлення професіонала конкретної галузі діяльності, потребує, на наш погляд, особливої уваги, оскільки функціональна складова вишу – підготовка професіоналів, які складають інтелектуально-професійне підґрунтя розвитку країни у всіх сферах соціального укладу.

Останніми роками перелік найбільш популярних професій, підготовку спеціалістів з яких здійснюють заклади вищої освіти, є усталеним, але за невеликим виключенням не затребуваним економічною сферою. Водночас перелік затребуваних суспільством та економічним станом країни професій неперервно розширюється. І це постає зрозумілим з огляду на умови перманентно-відтворюваної пандемії, довготривалого воєнного стану, соціополітичної нестабільності, зростаючих міграційних процесів, швидкої зміни інформаційних потоків та технологій тощо, які є новітніми та важливими елементами трансформації академічного навчання та трудової реалізації студентської молоді.

В цьому зв'язку постає ряд актуальних запитань. На яких засадах сьогодні відбувається вибір професії молодими людьми? Які чинники видаються найбільш впливовими на цей вибір? Які зусилля самостійно докладають студенти, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці? Які сучасні форми професійної діяльності є найбільш прийнятними для них? Які перспективи подальшої професійної реалізації сучасні студенти вважають можливими для себе тощо? Тому вважаємо за необхідне звернутися до низки засад вибору сучасними студентами професійної діяльності, та установки на перспективу їх трудової реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення різних аспектів вибору професії студентами і характер їх працевлаштування, що відбувається як по закінченню вишу, так і паралельно академічній діяльності – тема не нова, але на кожному історичному етапі вона має сенс вже тому, що демонструє зміну пріоритетів, появу нових чинників та складає базу прогнозу працевлаштування молодих спеціалістів.

Велика кількість розвідок приналежна і нашим сучасникам – Л. Березовській, О. Виноградовій, Н. Волковій, С. Дембіцькій, Л. Калиновській, І. Кобилянській, О. Кобилянському, Л. Малиш, О. Петяк, А. Руденок, С. Садрицькій, І. Сіверту, Н. Федоренко, М. Яковенко та іншим, які торкаються проблем поєднання студентами навчання та роботи, форм працевлаштування, обсягів зайнятості студентів та її динаміки, розглядають соціальні та психологічні умови працевлаштування студентів тощо.

П'ять років тому в Міжрегіональній академії управління персоналом Т. Нельгою було проведено соціологічне дослідження [1], яке в тому числі охоплювало аналіз таких проблем, як мотивація отримання професії, спе-

цифіка навчання студентів, ставлення до різних аспектів студентського життя та плани на майбутнє працевлаштування тощо, що в ряді аспектів поновлено та розширено в даному дослідженні, яке проведено за сучасних історичних умов.

Мета статті. Визначити дії та наміри студентів щодо ствердження себе у якості фахівця протягом навчання в академії – від вибору професії до уявлень про працевлаштування у майбутньому.

Дослідження відбулися за ініціативи викладачів кафедри філософії та суспільних дисциплін та студентів різних спеціальностей ННПСУ МАУП.

Представлені дані, на які спирається наш аналіз, були отримані в результаті двох соціологічних досліджень, що проводилися у травні 2024 року серед студентів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ) одночасно, під керівництвом авторів даної статті. Інструментарій розроблявся з урахуванням співставних елементів, що доповнюють та уточнюють загальну картину теми, до якої ми звертаємось у наданому матеріалі.

Збір інформації здійснено методом роздавального анкетування. За квотною вибіркою були опитані студенти 1-3 курсів МАУП, які представляють напрями підготовки з гуманітарних, соціальних, технічних та природничих наук. Загалом опитано: першим дослідженням – 84 особи; другим дослідженням – 116 осіб.

Виклад основного матеріалу. Беззаперечним є той факт, що відправною точкою майбутньої трудової діяльності є вибір спеціальності. Так, на запитання «Що вплинуло на ваше бажання обрати саме цю спеціальність?» (таблиця 1) значна кількість респондентів (64,3%) відповіли, що бажання стати фахівцем у цій галузі. До речі, бажання стати професіоналом залишається головним мотивом при виборі спеціальності останні роки. Саме такий варіант відповіді обрали більшість респондентів при проведенні соціологічного дослідження у 2020 році [1] (дослідження було спрямоване на виявлення ставлення студентів до навчання).

На другому місці (61,9%) виявилася престижність професії, на третьому (40,47%) – затребуваність цієї професії на ринку праці. Ще 14,3% респондентів зізналися, що обрали спеціальність під впливом батьків або родичів, і 9,5% зробили свій вибір під впливом друзів. (Респондентам була надана можливість обирати декілька варіантів, тому загальна сума перевищує 100%). Отже, як

видно із таблиці, наші студенти мають високу мотивацію до навчання саме заради майбутньої праці за фахом. Зовсім небагато респондентів (4,8%) обрали спеціальність під впливом реклами і стільки ж (4,8%), обравши позицію «інше», вказали, що вже займаються цією справою. Щодо продовження сімейної традиції, то бажаючих її продовжувати не виявилось.

Серед уточнюючих даних щодо факторів впливу на зроблений молодими людьми вибір спеціальності, отриманих нами за результатами другого дослідження, найбільших значень, окрім названих, набули такі показники, як особисті здібності респондентів та їх мрії про конкретну спеціальність, кожна з яких набрала по 39,7%. Перспектива матеріального добробуту постала важливою складовою майбутньої професійної підготовки для 30,2% респондентів. А отже, особистісні (мрія та здібності) та соціальні (престиж професії та пов'язаний з ним матеріальний добробут її носія) – показники, що мають найбільше значення для наших студентів в процесі вибору майбутньої діяльності за фахом.

Постає віддзеркаленням сьогодення, але, водночас, потенційно тривожним показником, установка опитаних студентів на їх подальшу реалізацію за кордоном в якості вже підготовленого фахівця. Так, значна кількість опитаних (27,6%), зазначили, що обрана ними спеціальність зацікавила їх, оскільки надає можливість такої самореалізації.

Випадковий збіг обставин допоміг визначитися з обраною професією 25,9% сьогоденніх студентів, що свідчить про неусвідомленість вибору, та, водночас, є характерним та психологічно обґрунтованим показником для конкретної вікової групи молоді.

Значної уваги опитані надали референтній групі – відгукам друзів, що вже навчалися за спеціальністю, яка була ними обрана, та рекомендаціям батьків – 17,2% і 16,4% відповідно, які є стандартними проявами щодо вікової категорії респондентів. Лише незначна кількість, 0,9% , відмітили, що корегували

свій вибір, виходячи з матеріальних можливостей сім'ї, що свідчить про відповідність матеріальних можливостей батьків щодо навчання дітей в приватному закладі вищої освіти. Свій варіант, який здебільшого вкладався в смислові засади запропонованих варіантів відповідей вказали 6,9% респондентів [2].

Загалом, повністю задоволеними зробленим вибором професії залишаються 31,0%, скоріше задоволеними, ніж незадоволеними – 48,3% респондентів. Водночас, скоріше не задоволеними, ніж задоволеними – 2,6%, абсолютно не задоволеними – 0,9% респондентів. Не змогли відповісти, або не визначилися щодо зробленого вибору спеціальності значна частина – 17,24% респондентів. А отже, більшість респондентів (79,3%) залишаються різною мірою задоволеними зробленим вибором.

Також респондентам було запропоновано відповісти на питання «Що вплинуло на ваше бажання обрати саме цей навчальний заклад?» (Респонденти могли обирати декілька варіантів відповідей) (таблиця 2). Як видно з таблиці, на перше місце посіла відповідь «доступна плата за навчання» (50,0%), але вже на другому з невеликим відривом (47,6%) – «бажання отримати якісні знання». Отже, студенти переконані, що в академії за доступну плату можна отримати якісні знання, що свідчить про достатньо високий рівень довіри до МАУП. Як виявилось, важливе значення має також територіальне розташування навчального закладу, адже МАУП знаходиться майже в центрі міста і недалеко від метро. Цю позицію обрали 35,7% опитаних. Третина студентів (30,9%) переконані, що саме в нашому навчальному закладі можна отримати бажану професію, хоча лише 11,9% наших респондентів визнають академію престижним навчальним закладом.

Позицію «Можливість вдалого працевлаштування» обрали тільки 16,6% студентів. Стільки ж (по 16,6%) прийшли вчитися до академії під впливом батьків, родичів, або за прикладом друзів. Що стосується впливу

Таблиця 1

Чинники впливу на вибір спеціальності, %

Бажання стати фахівцем у цій галузі	64,3
Затребуваність цієї спеціальності на ринку праці	40,5
Вплив батьків або родичів	14,3
Вплив або приклад друзів	9,5
Престижність професії	61,9
Сімейна традиція	0
Реклама	4,8
Інше	4,8

Таблиця 2

Чинники впливу на вибір навчального закладу, %

Бажання отримати якісні знання	47,6
Саме в цьому закладі можна отримати бажану професію	30,9
Можливість вдалого працевлаштування	16,6
Вплив батьків або родичів	16,6
Вплив або приклад друзів	16,6
Територіальне розташування навчального закладу	35,7
Престижність навчального закладу	11,9
Доступна плата за навчання	50,0
Реклама	11,9
Інше	11,9

реклами, то тільки 11,9% обрали навчальний заклад під її впливом. Нарешті, 11,9% респондентів, які обрали позицію «Інше», відзначили такі позитивні фактори, як наявність гуртожитку, вступ без ЗНО та комфортний процес навчання.

При цьому, на одне із наступних, уточнюючих запитань «Як Ви вважаєте, чи залежить можливість вдалого працевлаштування від навчального закладу, який Ви закінчили?» (таблиця 3) більше половини (59,5%) відповіли, що залежить частково, а 9,5% вказали, що залежить повністю. Позицію «Не залежить» обрали 21,4% опитаних, і 9,5% не змогли відповісти на це запитання.

Ще одне запитання було задане студентам з метою з'ясувати, чи вважають вони вищу освіту

фактором соціальної мобільності. Із твердженням, що завдяки вищій освіті можна знайти престижну та високооплачувану роботу 14,3% опитаних погодились повністю, а 40,5% обрали варіант «скоріш погоджуюсь». Ще 28,5% опитаних обрали нейтральну позицію. Ще 9,5% вказали, що вони скоріш не погоджуються з цим твердженням, і 4,8% зовсім не погоджуються. Тільки 2,4% студентів не змогли відповісти на це запитання.

Таким чином, переважна більшість студентів тією чи іншою мірою пов'язують наявність вищої освіти із майбутнім професійним успіхом (таблиця 4).

Студентам також було задане питання про те, де, на їхню думку, сьогодні легше знайти роботу (таблиця 5). Більше половини (59,5%)

Таблиця 3

Залежність працевлаштування від навчального закладу, який закінчено, %

Повністю залежить	9,5
Залежить частково	59,5
Не залежить	21,4
Важко відповісти	9,5

Таблиця 4

Значимість вищої освіти у пошуку престижної та високооплачуваної роботи, %

Повністю погоджуюсь	14,3
Скоріш погоджуюсь	40,5
Наскільки погоджуюсь, настільки не погоджуюсь	28,5
Скоріш не погоджуюсь	9,5
Зовсім не погоджуюсь	4,8
Важко відповісти	2,4

Таблиця 5

Регіональна можливість знаходження роботи, %

У Києві	59,5
В обласному центрі	4,8
У будь-якому населеному пункті	2,4
За кордоном	19,0
Важко відповісти	14,3
Інше	0

вважають, що легше, ніж в інших місцях, знайти роботу у Києві, і 19,0% вибрали позицію «за кордоном». Ще 4,8% та 2,4% відповідно обрали позиції «в обласному центрі» та «в будь-якому населеному пункті». Досить значний відсоток респондентів – 14,3% – зізналися, що їм важко відповісти на це запитання. Але ними виявилися студенти молодших курсів, які ще не починали працювати.

Відповіді на запитання «Що для Вас головне при виборі місця роботи» (респонденти могли обирати декілька позицій) (таблиця 6) розподілилися так: майже всі наші респонденти (95,2%) вказали «рівень заробітної плати», на другому місці (59,5%) виявилася позиція «можливість професійного росту», на третьому (47,6%) – «можливість самореалізації». Не останнє значення для майбутніх фахівців займає гнучкий графік роботи (45,2%) та престижність фірми або організації (35,3%).

Виявилось, що для наших майбутніх фахівців дуже важливою є сфера діяльності, на що вказали 45,2% опитаних, що в цілому співпа-

дає з нашими подальшими висновками про бажання приблизно половини студентів працювати за фахом (див. таблицю 8). Не менш важливим (на це вказали 45,2% опитаних) виявився морально-психологічний клімат в організації. Досить високий відсоток студентів (40,5%) відзначили важливість отримання практичного досвіду при виборі місця роботи. Нарешті, 23,8% вказали на важливість змісту майбутньої професійної діяльності. Що стосується позиції «інше», яку обрали 4,8%, то тут студенти вказали на важливість офіційного працевлаштування.

Цікавим виявився розподіл відповідей на запитання про варіанти пошуку роботи (таблиця 7). Половина респондентів (50, 0%) вважають, що краще за все шукати роботу через Інтернет. На другому місці (28,6%) опинилася позиція «через знайомих». А от службам зайнятості респонденти не дуже довіряють: тільки 9,5% студентів розглядають їх як найкращий варіант пошуку роботи. І доволі високий відсоток (9,5%) тих, хто не зміг від-

Таблиця 6

Значимість конкретних чинників при виборі місця роботи, %

Рівень заробітної плати	95,2
Зміст професійної діяльності	23,8
Престижність фірми/організації	35,7
Соціально-психологічний клімат в організації	45,2
Сфера діяльності	45,2
Можливість самореалізації	47,6
Можливість професійного росту	59,5
Отримання практичного досвіду	40,5
Гнучкий графік роботи	45,2
Інше	4,8

Таблиця 7

Найкращі варіанти пошуку роботи, %

Через знайомих	28,6
Через Інтернет	50,0
Через службу зайнятості	9,5
Інше	2,4
Важко відповісти	9,5

Таблиця 8

Плани щодо діяльності після закінчення вищого навчального закладу, %

Піду працювати за фахом	45,2
Шукатиму будь-яку роботу	19,0
Продовжу навчання в аспірантурі	14,3
Збираюся отримати ще одну вищу освіту	7,1
Буду займатися підприємницькою діяльністю	7,1
Вийду заміж та стану домогосподаркою	2,4
Я ще не вирішив/вирішила	11,9
Інше	2,4

повісти на це запитання. У власних відповідях студенти відмітили «самостійно» (2,4%), маючи на увазі пошуки роботи, відмінні від зазначених, та такі, що потребують особистих, без посередників, зусиль.

До речі, окремо студентів запитали про те, яка, на їхню думку, ймовірність знайти хорошу роботу за допомогою Інтернету. Відповіді розподілилися так: 61,9% вказали, що така ймовірність є дуже високою, 26,20% вважають, що така ймовірність не велика, 2,4% вважають її низькою, і 9,5% вказали, що їм важко відповісти на це питання. Отже, довіра до Інтернету як до помічника у пошуку роботи є високою.

Однією з цілей соціологічного дослідження було виявлення планів студентів на майбутнє (таблиця 8). Отже, на запитання «Які Ваші плани після закінчення вищого навчального закладу» відповіді розподілилися наступним чином (респонденти обирали декілька позицій): 45,2% збираються працювати за фахом, 19,0% шукатимуть будь-яку роботу, 14,3% збираються продовжити навчання в аспірантурі, а 7,1% збираються отримати ще одну вищу освіту. Ще 7,1% хочуть зайнятися підприємницькою діяльністю і 11,9% ще не визначилися зі своїми планами на майбутнє. Цікавим є той момент, що ті студенти, які збираються вчитися далі після закінчення академії, збираються поєднувати навчання з роботою.

Співставні дослідження розширюють отримані дані щодо того, чим планують зайнятися студенти після закінчення академії, які на щаблі низхідних показників виглядають наступним чином.

За умови дозволу вибрати декілька позицій, ряд показників, наданих вище, значно збільшується. Так, визначальна кількість студентів планує працювати за фахом, що позначили 76,7% опитаних. Разом з цим здобути ще одну освіту для розширення можливостей працевлаштування або ствердження кар'єрних зусиль планують 36,2%, – більше третини опитаних. Знайти будь-яку роботу, яка приносить дохід планують – 23,3% респондентів, при цьому кількість студентів, що вибрали дану позицію зростає на другому курсі по відношенню до першого на третину.

Водночас виїхати з країни, припускаючи реалізуватися за фахом планують – 21,6% респондентів, що з одного боку акцентує увагу на позитивному досвіді запиту наших фахівців за кордоном, а з іншого демонструє своєрідність сучасних засад підготовки конкретних фахівців.

Змінити професію бажають 5,1% студентів, до яких долучаються ще 2,6% студентів, які вирішили виїхати з країни, припускаючи реалізуватися там не за фахом. Означене говорить про те, що в сучасних умовах вузької спеціалізації підготовки фахівців загалом лише 7,7% респондентів не знайшли себе в обраній професії. Водночас ще не вирішили чим будуть займатися після закінчення академії 18,1% опитаних, що є прийнятним для студентів молодших курсів. Свій варіант обрали 4,3% респондентів, серед яких було наступне: «іти в армію», «відкрити свій бізнес», «втілити свої ідеї», «продовжити працювати» та ідеалістичне «просто бути хорошою людиною».

Разом з цим, на запитання «Чи погодилися б Ви після закінчення навчального закладу працювати не за фахом, але за високу заробітну плату?» більше половини (57,14%) відповіли «так». Ще 35,71% вказали «можливо», 2,38% сказали «ні», і 4,76% вказали, що важко відповісти.

При цьому серед майбутніх фахівців є популярною ідея гармонійного поєднання роботи онлайн та офлайн (таблиця 9). Тільки 26,2% респондентів хочуть працювати виключно офлайн, розглядаючи роботу безпосередньо в організації, 21,4% віддають перевагу дистанційній формі співпраці з організацією, і 47,6% обрали варіант «змішана форма». Тими, кому важко було відповісти на це запитання, а таких виявилось 4,8%, були студенти перших курсів.

Дистанційна співпраця з організаціями вже давно набуває популярності в усьому світі серед представників багатьох професій, особливо творчих. Пандемія та бойові дії в країні також внесли корективи в наше життя та в організацію роботи, тому робота онлайн поступово стає нормою.

Як показало дослідження, більше половини студентів (59,5%) вже працюють у вільний від навчання час, хоча незначна кількість

Таблиця 9

Форма прийнятності співпраці з організацією/фірмою, %

Робота безпосередньо в організації (офлайн)	26,2
Дистанційна робота (онлайн)	21,4
Змішана форма	47,6
Важко відповісти	4,8

Таблиця 10

Форми допомоги держави у працевлаштуванні молодих фахівців, %

Створення робочих місць	69,0
Організація курсів підвищення кваліфікації (або перекваліфікації)	40,5
Фінансова підтримка при відкритті власної справи	42,8
Розвиток молодіжних бірж праці	42,8
Створення центрів соціально-психологічної адаптації випускників	16,7
Інше	2,4

з них працюють за фахом. При цьому 60% респондентів вказали, що їхня робота не відповідає майбутній спеціальності, 28% вважають, що відповідає частково.

Розширюють вищесказане відповіді на запитання про самостійні зусилля, що їх докладають студенти, щоб бути більш конкурентоспроможними на ринку праці. Так, визначилось, що серед професійних компетенцій (Hard skills) студенти відзначили «вивчення додаткових матеріалів за фахом» (44,8%) та індивідуально або за допомогою курсів «опанування іноземних мов» (34,5%).

Професійним просуванням на кшталт «підробляю за фахом» (9,5%), «розширюю професійні контакти» (31,0%), «відвідую курси професійної спеціалізації» (6,0%), «здійснюю пошуки роботи за фахом» (6,0%) загалом займається значна кількість студентів.

Першу позицію у відсотковому відношенні (68,1%) очікувано, зважаючи на вікові потреби та бажаний потенціал професійної реалізації, зайняла позиція «розширюю коло соціального спілкування». Позицію «нічого не роблю» позначила, з огляду на курс навчання, не велика (7,8%) кількість студентів.

Таким чином, спектр отриманих ситуаційних і перспективних даних демонструє велику зацікавленість студентів не тільки в отриманні знань з обраної професії, але й у розширенні поля докладання зусиль щодо самостійного опанування професійних знань та навичок у подальшій діяльності.

Нарешті, на запитання, у якій формі держава могла б допомогти працевлаштуванню молодих фахівців (респонденти могли обрати декілька варіантів) (таблиця 10), переважна більшість (69,0%) обрали позицію «створення робочих місць», 42,8% вважають, що держава могла б надавати фінансову під-

тримку молоді при відкритті власної справи і стільки ж студентів вважають, що необхідно розвивати молодіжні біржі праці. Ще 40,5% майбутніх фахівців вважають, що держава повинна організовувати курси підвищення кваліфікації або перекваліфікації. Також 16,7% респондентів вважають, що держава могла б створювати центри соціально-психологічної адаптації випускників як одну із форм допомоги у працевлаштуванні. Ті, хто обрав позицію «інше», дали такі цікаві відповіді, як «зменшити тиск на бізнес» та «розширити ринок вільної праці».

Висновки та перспективи досліджень. Отримані дані проведених досліджень демонструють, що студенти розуміють значення вищої освіти для втілення своїх професійних планів, мають доволі високу мотивацію до оволодіння конкретною спеціальністю та до майбутньої праці за освоєним фахом. Водночас динамічний соціальний контекст вимагає від студентів гнучкості, розширення фахових знань та набуття трудового досвіду вже в період навчання в академії.

Разом з цим, постійні соціальні, культурні, політичні трансформації тощо ставлять перед молодими людьми завдання адаптації до нових вимог, вибору оптимальної кар'єрної траєкторії та постійного самовдосконалення для успішного пристосування до змін.

Водночас проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів була та залишається вкрай гострою та, на нашу думку, потребує перегляду форм державної підтримки.

Наведені у статті дані проведених в МАУП соціологічних досліджень можуть слугувати допоміжними елементами самоаналізу діяльності закладів вищої освіти та співставним елементом подальших досліджень в аспекті вибору студентами професійної діяльності.

Література:

1. Нельга Т. О. Проблеми мотивації студентів у призмі державної освітньої політики (соціологічний аналіз). *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. Вип. 1(59). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. С. 42–46.
2. Яковенко, Марина Студентство в пошуку шляхів самореалізації (соціологічний аспект виміру). *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки*. Вип. 2(61). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. С. 24–30.